

jövőben lesznek érezhetőek s melyek egy erkölcsi megfontolt, felfogásaiban teljesen téves és ferde jellemvonással felruházott nemzedéket adnak a hazának.

Említsük-e azt, hogy a krajcáros lapok árusítása éppen a gyermekek kezében van?! Hogy például a pikáns nyomtatványokat és erkölcstelen kiadványokat szintén gyermekek árusítják? Nem tömeg-gyilkosság számba menő jelenség-e ez? Azon csodálkozunk, hogy ezt a szemétdombot miért kell ép a Máv. állomásán levő könyvszekrényeknek s árusítóknak széthordani, illetve terjeszteni; hát a Máv.-nak mindegy az, hogy elcsenevészesedett nemzet lesz-e hazában? A 48. nem menti meg aztán a hazát.

A legszomorubb jelenségek egyike az is, hogy a művelt országok közül éppen Magyarország az, hol a világ legerkölcstelenebb, legtrágárabb lapja napvilágot láthat anélkül, hogy az erkölcs örei csak ügyet is vetnének rá. A „Fidibusz” névre hallgató szennyes papirosról szólnunk, mely az obscenitások és nyílt dicsőségek terén a szuperlatívust nyújtja s a melyet más országban alig túrnának meg. Szomorú tünete a kornak, hogy a publikum éppen ezt a szennyes papirost olvassa a legjobban s kávéházakban szinte kapkodják egymás kezéből az emberek; s hogy vannak lapok, melyek még hirdetni is merészlik az efféle szennylapokat.

Valóban elérkezett az ideje annak, hogy pedagógia és társadalom egyforma erélyvel hártsa el azokat a veszedelmeket, melyeket a felismert fonák helyzet teremthet meg a gyermekek nevelésében. De tenni kell e téren magának az államnak is. A sajtószabadság intézménye követeli ezt, mellyel annyira visszaélnék egyesek, hogy értékét és fontosságát teljesen veszélyeztetik dekadens irányzatukkal és szenzációhajhász közleményeikkel.

Sok nemzedék jövője forog így kockán, mert a gyermek lelkének helytelen irányítása végzetes veszedelemnek lehet szülőke. Fogjon össze tehát állam, társadalom s mindazon tényező, mely a veszedelem elhárítására hivatva van s vezessék vissza a gyermekeket a tisztultabb és helyesebb irányhoz, mely nélkül egészséges fejlődés és nemzeti haladás el sem képzelhető.

A jelszó: mentsük meg a gyermekeket! Aztán küzdjünk erélyvel a jó lapok érdekében. — Tüzzel-vassal pusztítani a szennylapokat!

Őszi bérmaut.

Zernest.

A töresvári anyaegyházhoz tartozó zernesti leányegyházban már hetek óta folytak az előkészületek úgy a bérmalásra, mint püspök atyánk méltó fogadtatására. E leányegyház a gyönyörű Királykő lábánál fekszik s az itt levő cellulosegyár sok katolikus székely családot foglalkoz-

tat s így a kath. hívek zömét is ők képezik. A kegyelmes főpásztor jövetele nagy örömet keltett köztük s az meg is nyilvánult azon lelkes fogadtatásban, melyben a szept. 28-án megérkező főpásztort részesítették. Az ottani vasuti állomás mögött föllállított szép díszkapunál várták a kegyelmes főpásztort Széll József Fogaras vármegye főispánja, Beke alispán, Herszenyi Béla járási főszolgabíró, nagy népsokaság és mintegy 100 főből álló lovas bandérium, kik között feltűntek a széles nemzeti szalagos székely legények. A főpásztor reggeli 9 óra tájban érkezett Brassó felől kíséretével a díszkaphuz, hol Herszenyi főszolgabíró lelkes szavakkal üdvözölte őt. Ezután megindult a menet a cellulosegyár területén levő kápolnához, melynek bejáratánál Kováts Károly lelkész fogadta a főpásztort. Bemenne a kápolnába, a szokásos imák elmondása után a kegyelmes főpásztor rövid, szívhez szóló szavai végzetével Neurihrer apát mondta a szent misét, mely alatt sokan járultak a szent áldozáshoz. Ezután a gyártelep tágas udvarán osztotta ki kegyelmes főpásztorunk a bérmalás szentséget, melyben 57-en részesültek. Bérmalás után buzdította a főpásztos a megbérmáltakat az igazi keresztény életre s hitükhöz való szilárd ragaszkodásra.

Mindezek lefolytával fogadta a főpásztor a megjelent tisztelő küldöttségeket és pedig a főispán vezetésével a megyei és járási tisztviselőket, a királyi járásbírókat, a gör. kel. lelkészeket, az állami iskolai gondnokságot és végre a zernesti katolikusok képviselőit, kiknek nagy örömeire megígérte, hogy rövid idő alatt templom és plébánia épül Zernesten. Miután a főpásztor megtekintette a cellulosegyárat, részt vett a Láng Ernő igazgató által tiszteletére rendezett fényes ebéden. Ebéd után búcsút véve a zernesti hívektől, Kováts Károly lelkész

kath. vallás gyakorlata nem ütközik a jó erkölcsökhöz, de a törvény ellen vét, a mikor az isteni tiszteletnél nem az állam nyelvét használja, mert a templomban más nyelvnek, mint az állam hivatalos nyelvének használata, a közérdekebe ütközik. És tényleg a moldvai magyar nyelvű román. kath. római alattvalók lithurgian kívüli istenitisztelet nyelve: a román; sőt találhat olyan község is, hol a falu lakosai kizárólag magyarajkúak, a pap is véletlenül jól tud magyarul, de a templomban egyetlen egy magyar szónak sem szabad elhangzania. Az 1893. évi román törvényhozás megalkotja a közközlésről szóló törvényt és azóta csak tisztán románnyelvű román. kath. katekizmust engedélyez a püspök, s most ilyenből tanulhatja meg csak a vallásán elemeit az is, aki még csak magyarul tud! Nálunk pedig a magyarajkú gör. keleti, vagy gör. kath. erdélyrészi fiú még az állami iskolában sem tanulja magyar nyelven a hittant, hanem csak oláh nyelven.

Ime a romániai magyar katolikusoknak nyelve kiszorult az iskolából és a templomokból, míg nálunk a vallásszabadság védelme alatt, az oláhnyelvű polgárság mereven szembe mer helyezkedni a magyar nemzeti törekvésekkel!

Romániában csak az olyan iskolát tekintik nyilvános iskolának, melyet az állam igazgat, a fenntartó azonban bárki lehet. Csak az olyan iskola nyilvános, a melynek tannyelve kizárólag a román nyelv, még akkor is, ha az iskola olyan vidéken van, hol a lakosság nem beszél a román nyelvet. Román

állampolgár gyermeke, legyen vallása és anyanyelve akármilyen, magán iskolába is csak olyanba járhat, melyben az állami tanterv teljes egészében és román nyelven tanítatik.

Ezeket kivül Románia kivételes bánásmódban részesíti a romániai magyar fajt. Így a karamurati 764 lelket számláló németnyelvű románság számára, állami iskola mellett külön németnyelvet és hittant tanító német tanítót is alkalmaz, míg a Bácsán megyei kilenc magyar román. kath. községben, a hol 18,501 lakos van, egy magyar nyelvű gyermek sem tanulhat meg anyanyelvén írni, olvasni, egyetlen magyar nyelvű román. kath. sem hallgathatja anyanyelvén az istenitiszteletet.

Ezeket a tényeket jó lesz számon tartani nekünk is.

Megdöbbenő adatok ezek! Hiven feltárják Románia kegyetlen nemzetiségi politikáját, mert ily kérésselhetlen következetességgel Európának egyetlen államában sem nyomják el a más nemzetiségű polgárokat. S dacára mindezeknek, Romániában még a hivatalos politikai világ is elvárná, hogy Magyarországon, a románajkú magyar állampolgárok ellenmondás nélkül, szabadon igazgathassanak a nemzeti egység és a magyar haza ellen.

A Romániában élő magyarajkú román állampolgárok teljes kiáltására törekszik még az iskolai tankönyvek engedélyezéséről szóló miniszteri rendelet is. Ha a könyv szövegében egy ilyen kifejezés fordul elő: szép magyar hazánk, az elég ok arra, hogy a könyv az összes román iskolákból örökre kiiltassék.

Az sem minden érdekesség nélküli, hogy egy magyar elemi iskola földrajzi könyvet csak egy mondatáért, melyben Romániát a Balkán

államok közé sorozta, tiltott ki a román miniszter.

Egyszóval az iskola, az irodalom, a történelem és földrajz, mind-mind arra van berendezve, hogy Romániából a nemzetiségek, különösen pedig a magyar elem kiirtassék.

Barna Endre könyvében mellekelve van Romániának egy hivatalos és így az összes romániai iskolák számára előírt térkép is. Ezen azt tanulják a romániai iskolákban, hogy Romániának határai egészen a Tiszáig terjednek. Szolnok, Szeged és Debrecen, mind Romániához tartoznak.

Mit szól ezekhez Argus: „A nemzeti-ségi politikánk hibái és bűnei” című könyv írója, aki az oláhajkú magyar állampolgárok bujtogatásait, haza- és nemzetellenes törekvéseit, mind a magyar törvények, a közigazgatás és a sovén magyar társadalom számlájára szeretné felírni. Mit szólnak ehhez Popp-Csicsó, Vlád és Vajda urak??

Dicséretet érdemel az E. M. K. E., mely B a r n a E n d r e könyvét kiadta. Sokat használ a magyarságnak az ily irányú könyvekkel.

Nagy köszönettel tartozunk az írónak, a miért ezt a szép könyvet megírta! Igen hasznos szolgálatot tett ezzel nemzetiségi politikánk és mindazoknak, kikben csak egy szemernyi magyar érzés van.

Szerezze meg és olvassa el a könyvet minden magyar állampolgár, mert ebből meg fogja érteni Románia agresszív nemzetiségi politikáját és fájdalommal fogja látni, hogy mi magyarok, a valódi nemzetiségi politikának még csak a kezdetén vagyunk.

kisérétében Törcsvárra hajtattot, hol megvizsgálta a hivatalos könyveket és a templomot. Egy órai időzés után Barcaroznyóra indult el a főpásztor, honnan az egybegyűlt hívekhez intézett atyai vigasztaló szavak után visszatért kíséretével Brassóba, hogy másnap folytassa áldásos bérmautját.

*

Sepsiszentgyörgy.

A sepsijárás határán folyó hó 2-án kezdődött a főpásztori látogatás. Első állomása ennek Bodola község volt, hol kevés számú, de talán épen azért lelkebb hívőseger várta főpásztorának érkezését. A Beldi-család háza kápolnájában folyt le a bérálás szentségének kiosztása. Főlemelő és bátorító lehetett a jó hívekre nézve az a jelenet, mikor jó uruk, Beldi Tivadar is odajárult velük az Úr asztalához, hogy példát adjon nekik az igazi bensőséges hitre.

Bérálás után Beldi Tivadar adott ebédet a kegyelmes főpásztornak, melyen a kíséreten kívül részt vettek: gróf Nemes Nándor, gróf Bethlen Józsefné, Seebach baronessek, Chernelné Beldi Eliz, Vajna István árvaszéki elnök, Köntzei Benedek árvaszéki ülnök s a szíves házigazda fia: László, ny. főispán és Pál, vm. főjegyző.

A délutáni órákban már Illyefalva felé rohogott a négyes fogat. Itt a község érdemes jegyzője és bírja fogadták a főpásztort. Majd a hitközség nevében Duducz Zoltán, a község szülötte mondott köszönetet Püspök urunknak, hogy apostoli útjába ejtette ezt a községet is, melynek hívei annál inkább rászorulnak a Szentlélek erősítő kegyelmére, mert már régen nem részesültek abban. Azután megkezdődött a lelkemesítő, tisztogató munka.

Gyóntatószékhez jöttek az Isten kegyelmére szomjázó lelkek aznap is és másnap, 3-án reggel is, mikor azok, a kik várták, elnyerték a Szentlélek ajándékait. A községi testületek tisztelgése és rövid pihenő után korán, már délután fel háromkor megindult a lovas bandériummal díszes kocsisor Sepsiszentgyörgy felé. Mig benn a városban a szerető hívek számlálták a perceket, mikor szeretett Atyjukat megláthatják, addig az egyháztanács tagjai már a Tokpatak hídjánál állottak, hogy az érkező főpásztort üdvözöljék. Az októberi borongó, ködös idő is derűsre fordult. Sztéfoszló ködszárnyai közül derűsen mosolygott a lehajló nap vidékünkre. A szelek járása szolgálata állott a szeliden közeledő, lelki békét s vidám hangulatot hordozó Szentléleknek. Nem csoda, ha ez a kellemes őszi nap még a fáradt főpásztort is fölfrissítette. Arcán a régi egészség pirja s a mindig lebilineselő, kedves hangulat tükröződött. Szinte türelmetlenül várta már, hogy hívei közé érkezhessenek. S e hangulatát csak fokozta Dr. Künnle Tivadar rövid, szeretettől s tisztelettől áthatott fogadó beszéde, ki az egyháztanács nevében üdvözölt. Azután felülkerekedett ártatlan tréfalózó kedve és a saját hulló hajszálaira, meg a Bencei bácsi tulságosan lenyírott fejére celozva, megjegyezte:

— Úgy-e Bencei barátunk, hogy kedvez nekünk a kedves napocska?

S tovább rohogott a hosszú kocsisor a diadal kapuig. Itt a hullámzó embertömeg élén Gödri Ferenc, a város polgármestere köszöntötte őt a lojalis, becsületes, nagyrabecsülés hangján, mire főpásztorunk szokott szeretetreméltó nyíltsággal és apostoli egyszerűséggel felelt. Eközben zúgtak a harangok. Móni bácsi kiállott a templom ajtóba s mosolygva nézte

a fehér ruhás leánykák sorait, de különösen a kicsi Künnle Dórát, a kinek ma roppant nagy szerep jutott: hogy a kicsike hívek nevében üdvözölje püspök bácsit. Már jött is. Mosolygva, a viszontlátás örömevel osztotta áldását híveire, kiknek ajkán nem annyira „éljen” kiáltások fakadtak, mint inkább örömkönyvek. A kapuhoz ért. Tovább akart menni, de Dórka elszantán útját állta. Kicsi kezében roppant rózsacsokrot szorongatva mondotta: „Kegyelmes Atyánk!” De mikor ekkora és hozzá kezdő szónokot annyi szempár néz, mikor a püspök bácsi olyan közelről mosolyg rá, hogyne csuklanék meg a Dórka hangja? Tudja ő a mondkáját, de tehet-e róla, ha úgy zakatol szívecskéje, hogy alig tud lélekzetet venni? De Dórka nem hagyja magát. A mama háta mögött áll s bár nem sűg, Dórának nem szabad belerakedni, mert az a mama szégyene lenne. Elmondja végig, hogy áldás és bekeség kísérik püspök bácsinak minden lépését s mint pillét madárka, erőtellenül dől, csokrostul a püspök bácsi atyai szívére. De Dóra mégsem hagyta magát.

A kedves kis epizód után Móni bácsi erős hangja adta vissza mindnyájunknak a komoly, templomi hangulatot. „Ez a nap, melyet az Úr szerzett, hogy örvendezzünk rajta; mert örömlap nekünk mindig az a nap, a midőn Atyánk meglátogat.”

A templomban felhangzik az örvendező ének: „Ecce sacerdos magnus!” Kölesönösen üdvözlik egymást az egyház és főpásztor s mintha másképp nem is lehetne, szöszekre lép a megérkezett atya. Nem hiába hordozza magával az Isten szentleket s nem hiába kíséri az őt útjában. Első szavával már szíveket nyit. A Szentlélek tisztítani s díszíteni jön. Jól tudja ő, hogy a tisztulás helye gyóntatószék, a lelki díszítés eszköze bérálás és szentáldozás. Ide hívja, ide édesgeti egybegyűlt híveit. Megnyílnak a gyóntatószékek s látszik, hogy a főpásztori szózat szíveket nyitott. Még este 8 órákor is, azután kora reggeltől kilenc óráig kilineselnek a lelkek az Úr irtalmának ajtaján. S bár már a kora reggeli órákban sokan jártak Urunk asztalához, nagymisén mégis csak részesül főpásztorunk abban az örömben, melyet legjobban óhajtat magának: sűrű tömegekben jönnek az áldozók. Mise végére már teljes pompájában ragyog, az ünnepi dísz előállítására már tegnap is oly udvariasan készleges nap. A templom kerítésében két oldalt hosszú sorban térdelnek azok, kik várják a Szentleket. Jöleső melegség árad szét a levegőben s a Szentlélek tüze még jobban melegít a lelkekben. A kíváncsiak tömege sem zajong. Mintha éreznék, hogy nem látványosság, nem üres hókusz-pókusz talán ez a ténykedés — bár nem értik — hanem igazi lovaggá ütés, hol nem erős ifjakat csak, hanem gyöngye gyermekeket s nőket akar a Szentlélek keresztény bajnokokká szentelni. S hogy ennél a toborzó-nál nem a testi erőt, hanem a készleges lelket veszik figyelembe, onnan is látszik, mert a sorban Dórka és Józsi is ott vannak, pedig még nem a nagyok, sőt egyik sem gyónt még. Sőt . . . A sor végén icipici csöppesség áll a nagymamájához bújva. Alig pár éves az istenadta, de mindenáron kezét akar eszokolni a püspök bácsinak. Egy bácsi oda is tartja s mikor kezét akar eszokolni, a püspök bácsi keze érinti homlokát s mielőtt valaki észrevenné, Margitka meg van bérálva Annának. Hiába bámul a nagymama, hiába ijedezik a mama, hiába sir örömeiben a nagytata, hiába irigykedik Zsazsa, a 10 éves néne, Margitka meg

van bérálva. Mert a mit püspök bácsi csinál, az jól van csinálva. Punktum.

Még egy ünneppélyes pillanatot rögzíték meg a szép nap emlékei közül. Mise után a város minden testülete tiszteletét fejezte ki kegyelmes Atyánk előtt. Minden testület, melynek csak épkezláb emberei s vezetői voltak. Sok tapintattal, nemes elismeréssel tették ezt és főpásztorunk még okosabb, tapintatosabb, szeretettel teljesebb feleleteket adott. Mikor az Oltáregylet, ref. egyháztanács, unit. egyháztanács, gör. kel. egyháztanács, izraelita hitközség tagjai, a vármegye és város tisztikara, kollégiumi tanári kar, tanfelügyelőség és kisebb iskolák s a dohánygyár és Egyháztanács küldöttsége sorra eléje jöttek, szavaikból ki lehetett venni, hogy azokban nagyon sokat inspirál a személyes tisztelet. S mi épen azért, mert kegyelmes Atyánk ilyen tiszteletet tud szerezní állásának és nekünk, köteles halával, bár fájdalmas érzéssel adjuk őt át apostoli útjának, mely Szentiván-Laborfalvára vitte már délután három órákor. A béke és áldás, az öröm hálás érzés, mi szavai s tettei nyomán fakadt, legyen főpásztori s igazán atyai életének édes jutalma. Imádkozva vártuk s imádkozva kísérik, hogy tartsa meg az Isten egészségét számunkra s tartson meg az Isten minket a Szentlélek kegyelmében számára.

Bétfay.

Nyílt kérelem

erdélyi Püspök Urunk ő Nagyméltóságához.

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Gróf. Püspök Úr! Kegyelmes Uram! Méltóztassék megengedni, hogy erdélyi egyházmegyéinket nagyon érdeklő következő fontos ügyre Nagyméltóságodnak mint kegyelmes Főpásztorunknak magas figyelmét felkérjem. Nyílt helyen teszem ezt, mert ez sokakat, az egész egyházmegye papjait, érdekel. Névtelenül teszem, hogy e fontos ügyből ne legyen személyes érdem vagy személyi miatti tusakodás. Most teszem meg, mert tovább vesztegelni nem válik egyházmegyéink dicsőségére, mikor e téren más egyházmegyek már régen megelőztek minket. Bizalommal teszem meg most, mert az idei X. sz. püsp. körlevél 3476 sz. rendelete reményt nyújt, hogy egy ilyen irodalompartoló főpásztor bizonyára fölkarolja ez egyházmegyei nemes ügyet.

Nagyméltóságod eddigi erdélyi püspökös-ködsé alatt is halhatatlan érdemeket szerzett egyházmegyéinknek főkep hitélete körül. A hitélet mindenik ágában új életet látunk pezsegni a kissé hátramaradott ósrégi erdélyi egyházmegyéinkben. Rubrika, liturgia, hitoktatás, vallás-egyleti élet, papi feyelem, szervezkedés, egyházi-irodalmi működés, zsinati készülődés, egyházi és iskolai építkezések stb. ezek mind Nagyméltóságod bölcs gondoskodását hirdetik s főpásztori működésének igazán apostoli határjelzői.

Még csak egy tér maradt érintetlenül; egyházmegyéinknek még csak egy nagy szükséglete, egy nagy igénye áll kielégítetlenül; és ez: egyházmegyéink története megírásának fontos, de odázhatalan ügye. E téren eddig úgy régebbi Schematismusainkban, mint ezen egyházmegyei lapunk hasábjain s az erd. róm. kath. irodalmi Társulatunk kebelében is történetek kísérletek egyesek által, de mivel az elkerülhetetlenül szükséges püspöki hathatósabb támogatást és irányítást főleg e téren idáig sajnosan kellett nélkülözniük, azért teljes és kielégítő munkát

nem eszközölhetünk. Innen van, hogy egyházmegyénk történetét még ma sem adhatjuk papjainknak kezébe, kiknek mint jó katonáknak legalább kellene ismerniök azon zászló történetét, mely alatt küzdenek s melyért lelkesülniök és működniök kell: saját egyházmegyéjük jó és balsorsát.

Elismerjük, hogy egyházmegyénknek majdnem ezeréves történetét nem könnyű összeállítani; de a nehézséget nem könnyítjük azzal, ha az ügyet pihenni, vagy aludni, vagy halasztódni engedjük. Az idő mulasztásával leginkább ártunk a történetírásnak, mert a még meglévő emlékek és okmányok is minden nap elteltével avulnak, kallódnak, eltűnnek, megsemmisülnek; a régi emberek mint élő hagyománytanak, lassankint kihalnak stb. De a historiai szükségleten kívül még az egyházmegye becsülete is megkívánja, hogy egyszer már mi erdélyiek is előálljunk a világ színe elé egyházmegyénk dús-gazdag történetének monográfiájával, mert hiszen más egyházmegyék majdnem kivétel nélkül dícselkedhetnek efféle munkával — többnyire nagynevű, tudományosjás püspökeik kezdeményezésére és támogatása folytán.

Hogy nekünk erdélyieknek is ilyen püspöki erkölcsi és anyagi támogatásra van szükségünk, leginkább bizonyítja az a szomorú jelenség, hogy midőn néhány évvel ezelőt erd. rom. kath. irodalmi társulatunk vette kezébe ez ügyet és egy ilyen egyházmegyei történet megírására pályázatot hirdetett, egy pályamunka sem érkezett be még kísérletnek sem, pedig a szép pályadíj megeredmelt volna legalább is egy kezdetleges munkát, mely legalább is összegyűjtse az eddigi ismeretes egyházmegye adatokat, hogy egy helyen olvashatók azokat s az érdeklődőknek mi is előmutathatnánk egy erdélyegyházmegyei monográfiát. Mert jól emlékszem bécsi pazmanita koromból, hogy a többi egyházmegyei papnövendéktársaim mondogatták, hogy az erdélyi papoktól semmi tudományos irodalmi munka még eddig nem került ki. Ennek pedig circa 17 éve. Az előbbi pályázati eredménytelenségnek legfőbb okát abban lehet keresni, mert az előre szükségeltető egyes adatok nincsenek még egyesek által összehordva és közölve mint pl. a püspökség, káptalan, esperességek, az egyes plébániák, szerzetesrendek, tanintézetek, szeminariumok stb. történetei, melyeket előbb az egyeseknek kell a helyszínén felkutatniök és nyilvánosságra hozniök, hogy aztán azokból egy szakértő kéz az egyházmegye teljes képét összeállíthassa, az erdélyi egyházmegyének történetét alaposan és szakszerűleg megírassa.

Hogy ne legyünk halátlank az erdélyi egyházmegye történetének eddigi kalászgatói és érdemesebb munkásai iránt, ide iktatjuk azoknak neveit és munkálkodásaikat legjobb tudomásunk szerint: 1) **Veszely Károly**: a baróti és székelyudvarhelyi plébániák történetei; 2) **Beke Antal**: Papnövendék története; az erdélyi egyházmegye képe a XIV. század kezdetén stb. 3) **Kolozsy Antal**: Schematismus Dioecesis Trausylv. pro a. 1882. 4) **Kovács Gyárfás**: A bányavidéki és helyszozolnoki esperesi kerületek plébániáinak története; 5) **Dr. Ujfalu József**: A gyulatehervári székesegyház története. 6) **Tózsér László**: A szászrégeni, türköszi, kudzsi, nyárádselyei plébániák történetei; 7) **Névtelen**: A hátszegi sz. fer. r. ház története; 8) **Dr. Bilinszky Lajos**: A brassói plébánia története.

Ámde ez előkészítő lépések még mind nem oly számosak, hogy azokból belátható idő alatt egyházmegyei történetét lehetne összeállítani.

Az előbbi jó példák követők nélkül maradtak; az egyes plébániák gazdag levéltári adatai még feldolgozatlanul állanak; a hivatottabb és szakértőbb történetudósaink nem folytatják vagy nem is kezdik meg a történetírás mesterséget egyházmegyénk történetének terén; a fiatalabb generatio — úgy látszik — püspöki parancsra vagy biztatásra vár; a plébániatörténetírásra leginkább hivatott plébánosok nem igen érzékelnek magukban kötelességet vagy kedvet plébániájuk történetének összeállítására és a „Közművelődés” hasábjain való közlésére, hogy egy egyházmegyei monográfia összeállításánál felhasználhatók legyenek; úgy látszik a „Közművelődés” is inkább szeret most folyó cikkeküket közölni, mint egyházmegyei történeti tudományos adatokat, a mi a lap irodalmi társulati jellegének szépen megfelelne s az idei X. sz. püsp. körlevél fennjelzett felhívása teljesítésére is bő anyagot szolgáltatna és szép teret nyujtana a papi irodalmi működésre.

Meg aztán az ilyen egyházmegyei történeti cikkeket mily szívesen olvasná főképp a fiatalabb papság, mely ezekért aztán a „Közművelődés” is inkább jártna és olvasná.

De nem fejtetem tovább egyházmegyénk történetének megírása szükségességét és fontosságát. Inkább a terv kivételének módozatát közlöm még a következő pontokban:

1) A püspökség történetének megírására, legalább is az adatok rendszeres összeállítására méltóztassék Nagyméltóságod egyházmegyénk szakértő történetét, Beke Antal kanonok úr ö Nagyságát felkérni, megbizni és főpásztori támogatásával segíteni;

2) A káptalan történetének megírására szintén felkérni valamelyik hivatott tagját pl. Imets F. Jákó kanonok úr ö Nagyságát, vagy Dr. Ujfalu József kanonok úr ö Nagyságát; vagy ha szükség lenne, a káptalant ezen költségek hordozására kötelezni is;

3) Az egyes esperességek történetének megírására maguk az illetékes főesperesek lennének kötelezendők, hogy vagy maguk, vagy valamelyik paptársuk közreműködésével gondoskodjanak az esperesség, történetének közléséről;

4) Az egyes plébániák történetét összeállíthatják maguk a plébánosok, levéltáraik, számgymony s főleg a b. e. Kolozsy: Schemat. pro a. 1882. adatai s a Domushistoria, plébánia történet adatai nyomán. Ajánlatos lenne e plébániatörténetek megírását koronagyűlési themának a jövő 1909. évre kitűzni, hogy azok a koronagyűlési jegyzőkönyvekhez csatolhatassanak s a „Közművelődés”-ben sorrendben közöltesenek, mert így a „Közművelődés” is értekeesebb és élvezetesebb közleményekhez juthatna s a papság is teret, alkalmat és tárgyat kapna a X. sz. püspöki körlevél által is megkívánt irodalmi működésre;

5) A tan- és nevelőintézetek történetét az igazgatóik vagy valamely tanáraik írják meg;

6) A szerzetesrendek történetét püspöki megkeresésre az egyes tartományfőnökök szívesen írtnák meg egyes tagtársaik által.

Miután az egyes adatok ily módon összegyűjtetnének és egyházmegyei lapunkban közölnétek, akkor aztán remélhető lenne, hogy az irodalmi társulat hasonló egyháztörténeti pályázata sem maradna észben meddőn, vagy hár-mely központi szakértő is könnyebben ajálkoznék egy egyházmegyei történet megírására, ha máskepen nem, a „Közművelődés” hasábjain és költségkímélés szempontjából, ha már nem ajálkoznék valami nagylelkű mecenás a költségek viselésére.

Végül is hangsúlyozom, Kegyelmes Püspök Urunk, hogy ez irányú főpásztori intézkedés

egyházmegyénk papságának és híveinek legnagyobb halálával s a tudomány örök babékoszójával találkozniök, mert az ösrégi és tekintélyes erdélyi egyházmegyének dús és küzdelmes történetét megírni vagy megírtni: aere pe-renniss.

Legmélyebb alázattal.

Erdélyegyházmegyei.

H I R E K.

— **Püspök urunk** őszi farszto bérmautját ma fejezte be Bükszádon. Az eddigi hírek szerint egészsége mindenütt kitünő volt, dacára a sok beszédnek és gyóntatásnak.

— **Személyi hír.** Püspök urunk további útjának programja a következő: Október 9., 10., 11. Somlyó; 12. Székelyudvarhely; 13. 14. Kolozsvár; 15. Szamosújvár; 16. Cece; 17., 18., 19. Marosvásárhely.

— **A papnövendékek** ma csütörtökön a főpásztor primiciájának évfordulóján a csillagda szőlőjébe rándultak, hol gazdag uzsonna várta őket a főpásztor jóvoltából.

— **Október 4.** Kettős ünnepe volt ez a nap városunknak, mindkettő őszinte, bensőséges családi ünnep. Mi katolikusok kerlelő engesztelő áldozatot hoztunk a mai nappal az Úr Jézusnak, az őt csak a nemrégiben is értámadásokért; ugyanekkor ünnepeltük ősz királyunk nevenapját is.

A székesegyházban a hatóságok és tisztikar jelenlétében ünnepélyes szent mise volt, igazán méltó koronás királyunk tiszteletéhez. A szt. misét Tamási Aron kanonok celebrálta nagy segédlettel; mise alatt a katona zenekar játszott egyházi énekeket, a közőket Resch Gy. karnagy töltötte ki gyönyörű orgona játékkal. A hívők nagy száma, a nap jelentőségéhez illő külső pompa és méltóság igazán fölemelő és mély benyomást tett a jelenvoltra.

A másik ünnepünk egyszerűbb, csendesebb, tisztán az Úr Jézust megértő, szerető lelkek ünnepe volt: az Oltáriszentség imádása. De mélyes, szép volt ez is, mert mélyes hitről és szeretetről tesz tanúságot és mehatja a közönyös lelkeket is látni, hogy az imadás minden órájában ott van egy kiesiny sereg jó pástora körül csendben, áhitatban; némelyek elmennek, más térdel helyükbe, de a kitett Szentség soha sincs magára. Az imadás minden órájában ott vannak a papnövendékek, hiszen ők ennek a Szentségnek testőrei; ott vannak felváltva az oltáregyleti tagok, ők az eucharisztikus szellem legerősebb harcosai. Ott térdelnek a zárda kiesiny növendékei, a legényegylet tagjai elnökük vezetésével, a szent Antal szegényei; együtt vannak csodás szép evangéliumi csoportot alakítva mindazok, kiket az Údvizítő magához hívott: engedjétek hozzám jönni a kisdedeket; jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok! A mi ünnepünk egész városunkat megmozdította, hiszen nem is lehet ez máskepen épen most, mikor a városon egymás mellett hirdetik a vörös cédulák a ragályos betegséget; mikor a jó Isten haragja olyan nyilvánvalóan nehezedett az emberekre mindenütt az egész világon.

A szent misén, melyet a zárda templomban Ujfalu József apát mondott — bár a kath. hívőket a két helyt tartott ünnepi istentisztelet megosztotta — nagyszámú és intelligens hívő közönség vett részt. Ott láttuk Korbuly Ignác, Oelberg Ottó lovag lablabirákat, dr. Szöcs Ákos tszéki bírót, dr. Csabry Bonifác orvost, lovag Ávéd Jákót stb. az oltáregylet s a hívők nagy seregét. A mise elején kitett Ol-

társiszséget azután a hívők a már jelzett sorrendben imádták. 5 órakor olvasó és litánia volt, megelőzőleg Ujfalusi apátkanonok mondott nagyon tartalmas és lelkes beszédet a mi Űd-
vözítő egyházunkról, melyet csak a közelmúltban is annyit támadtak oktalannal, de amely a támadások között is diadalmas, igazán az, amit a zsolttáros mond: szép, mint a hold, kiváló, mint a nap és rettenetes, mint a táborok rendezett seregei. . . Szólt szentséges atyánkról és az Oltárszentségről, melynek kultusza oly igen közel fekszik szentséges atyánk szívéhez.

A litánián ott volt katolikus közönségünk megosztatlanul, teljesen betöltve a barátok kis templomát.

— **Az októberi rózsafüzér átátosságra** esténként nagy közönség gyűl össze a barátoknál, bebizonyítva azt, hogy az esti átátosságot nagyon szeretik a hívek.

— **Október 6.** Egy szomorú laposka ezer éves történelmünkéből. Hiszen annyi van ott még előtte és utána is! S ez az egy lap még sem tölt el annyi keserűséggel, mint a többi, bár mindig szomorú és fájdalmas lesz, míg csak magyar ember forgatja azt a történelmet! Miért? Mert a tizenhárom vértanúnak sorsán — bár azt elfeledni s o h a sem fogjuk, — némileg megnyugszunk, hiszen igazságtalan volt ugyan ez a sors, de most glóriában ragyognak előttünk, mint ahogy a napot elfödik az esőfelhők, de eső után aranyos, gyönyörű az alkonyat. Rácell átkok között siratta két kicsiny magzatát, de boldog mosolygás tört elé könnyei közt, hiszen anyakák lettek gyermekeiből, a világ megváltozáért haltak meg. Nekünk is voltak szent eszméink s ha bitón golyóval halt is meg tizenhárom legjobb gyermeke édes anyának, könnyek között is mosolyognunk kell, hiszen szent eszméért haltak meg, vértanuk lettek.

— **Közönet.** Az oltáregyesület hálás köszönetét fejezi ki mindazoknak, kik felhívására oly szép számban megjelentek a barátok templomában vasárnap tartott szentségimádáson. Különösen pedig dr. Ujfalussy József apátkanonoknak, a zárda növedékeinek, a legényegylet vezetőségének, az elemi iskola igazgatóságának stb. Azon reményének ad kifejezést, hogy minden hónapban így találkozunk a szentségimádáson.

— **Múzeumunk** tanulságos régészeti gyűjteményeit praktikusán használja föl a gyulafehérvári róm. kath. főgimnázium a római régiségek tanításának szemléltetésére. Október hó 2-án d. u. 2—5 óra a VII. osztály tanulói tanári vezetés mellett tanulmányozták a régi Apulum topografiáját (helyrajzát), továbbá különösen az oltárköveket, fogadalmi- és sírköveket, végül a messi keletről, Perzsiából kiváltkép a római katonák közt divott Mithras (napisten) kultuszt és annak apulumi szép emlékeit. Csernői Béla dr. múzeumőr, aki a múzeum látogatóinak mindig páratlan szívességgel bocsátja rendelkezésére az ő Apulumról való kimerítő történelmi és gazdag régészeti ismereteit, a tanulóifjainak világosan áttekintő és élvezetes előadást tartott, mely nagy érdeklődéssel kötötte le figyelmüket. A tanulóifjak örömmel olvasták le és határozták meg a múzeumban elhelyezett összes római feliratos köveket, amelyek egyikéről paeskolatot is készítettek. Nem ajalhatjuk eléggé Gyulafehérvár minden szép iránt érdeklődő közönségének, — ha szabad idejében néhány tanulságos és élvezetes órát akar magának szerezni, a régészeti egyetünk szépen elrendezett, gazdag múzeumának mennél gyakoribbi látogatását. A múzeum minden szombat délután nyitva van; aki máskor akarja meg-

tekinteni, sziveskedjék ezen óhajtsával a régészeti egyet buzgó muzeumőréhez, Csernői Béla úrhoz fordulni.

— **Bezárták az összes iskolákat.** A vörheny városunkban habár nem járványos, de járványosul jelleggel lépett fel; az egész városban itt ott egy-egy esettel, miért is a bajnak nagyobb mérvben való fellépését gátolandó, szükségesnek találta a hatóság az összes iskoláknak három hétre terjedő bezárását. A bezárás október 5-én kezdődött. A kis szeminárium növendékei hazabocsájtattak.

— **Időjárás.** Nagyon abrormis a viselkedése időjárásunknak, reggelienként már dér is mutatkozott 3—4° meleggel s dél felé fölment 25°—28° R-ra. A por és szárazság majdnem tűrhetetlen. Dél felé izzadunk, reggel és este meg jól esik a fűtött szoba. Innét van a sok járvány és betegség mindenfelé.

— **A vörheny** kiütéses fertőző betegség és mint ilyen nagy hőingadozások által előmozdítottak annyiban, amennyiben ilyen nagy hőkontrasztok mellett az ember nagyon könnyen hül meg, már pedig a meghűléssel az egyén minden bajra, de különösen a fertőző betegségekre való hajlandóságot megszerzi. Így tehát az első óvintézkedés az volna, hogy ne hüljünk meg, mert a meghűléssel legtöbbször torokbajt szerzünk s a levegőben levő vörheny fertőző anyaga egy ilyen torokbajos garatjába belekerülve kedvező talajt nyer és végeredményében föllép a vörheny. Tehát óvakodjunk a meghűléstől. A víz és a táplálkozás direkt behatással nincs a vörheny terjedésére.

— **Szüretre való.** A szőlőbirtokosok Roska József rendőrfőkapitány elnöklete alatt e hó 1-én délután 3 órakor tartották gyűlésüket, melyen elhatározták, hogy az idei szüretet e hó 12-én fogják megtartani. Baruch Mór és Löw József nagybirtokosok és szőlőtulajdonosok e hó 19-ére indítványozták a szüret megtartását, de a nagy többség leszavazta őket. Baruch Mór a határozat ellen felebbeztést jelentett be.

Nagynyed, I. kerület. (Alsó-Fehér vármegyenek a marosjobbparti része, Kisküküllő-, Nagyüküllő- és Udvarhelyvármegye.) A szőlő fejlődése elég szép, a peronoszpóra szörványosan fellépett, jó középtermés várható, elég jó minőséggel. Óbor igen kevés van, az árak 50—80 korona között mozognak. Alsó-Fehérben a tavalyi bort mind eladták. A kereslet szünetel.

Nagynyed, II. kerület. (II. ker.) (Alsófehérvármegyenek marosjobbparti része, Hunyad vármegye, Szeben vármegye, Fogaras vármegye.) A szőlők állapota jó. Jó középtermés várható. Borkészlet nincs. A kereslet szünetel.

Marosvásárhelyi kerület. (Torda-Aranyos vármegye, Marostorda megye, Kolozs-, Szolnok-Doboka- és Beszterce-Naszód-megye, Marosvásárhely és Kolozsvár tj.) A peronoszpóra általánosan föllépett. Szolnok-Doboka-, Kolozs- és Beszterce-Naszód-megyékben gyenge, a többiben közepes termés várható. A borkereslet szünetel.

— **A csikszeredai főgimnázium építése.** A csikszeredai főgimnázium, internátus és fiu-névelőnek Pápai Sándor kolozsvári műépítész tervei szerint leendő felépítésének vállalatba adására szeptember hóban tartották meg az árlejtést. Az öszmunkákra ajánlatot tettek: Róbellay Aladár (Szeged) 1,166.350.76 kor., Grünwald testvérek (Budapest) 1,050.083.95 kor., Wusintzky István és társai (a vízvezeték, csatornázás és vasbeton munka kivételével) 935.603.66 kor., Weil és Szilárd (Budapest) 1,064.190.62 kor., Koch Károly (Budapest)

1,019.427.22 koronával. Az egyes munkára számos pályázat érkezett be, s ezen pályázók között látjuk Gál József, Balázs Dénes és Vécsey G. (Csikszereda) a föld-, kömives-, elhelyező-, kőfaragó-, ács-, cserépfedő-, gazdasági épületek és telekrendezési munkálatokra 313.752.41 koronával. Az ajánlatok felett az átszámítások után a státus igazgatótanács októberi ülésén fog dönteni, ami azt is jelenti, hogy a csikszeredai gimnázium felépítését legközelebb megkezdik.

— **Brassói iparosok nagygyűlése.** A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének brassói főlkja most tartotta évi rendes közgyűlést s erre az összes kereskedelmi és ipari érdekképviseleteket meghívta. A közgyűlésen a gyáriparosokon kívül még megjelentek a brassói kereskedelmi kamara tagjai, továbbá a magyar, szász és román ipartársulatoknak, a kereskedelmi testületnek és a megyei ipartestületnek kiküldöttjei. A szövetség központját Hegedűs Loránt dr. igazgató képviselte. Az ülés első tárgyát a romániai vámszerződés ügye kapta. Elhatározták, hogy az egész erdélyi ipar érdekében a szerződésnek létrejöttét és sürgetését elsőrangú érdeknek tartják azon az alapon, hogy magyar iparcikkeknek Romániába való kivitelét biztosítsák. Ezután a nagygyűlés az egyenesadók reformjának és a munkásbiztosításnak kérdéseit tárgyalta, a melyeket Hegedűs Loránt igazgató adott elő. Ezután az ipartörvény tervezete került tárgyalásra, a melynek kapcsán többek felszólalására Sztéryenyi József államtitkárhoz, mint a város képviselőjéhez táviratot intéztek, arra kérve őt, hogy a javaslat rendelkezéseit könnyítsen.

Csiki levél.

Mikor a kath. nagygyűlés megnyitása után az a 40.000 hívő fenséges és példás menetben hullámzott az Andrássy-úton, Mária-énekeket zengedezve vonult át a Bazilika nagyerétre, az alatt a „bakonyi hegyek banditái” brutális módon és eszközökkel erőlködtek a kath. Magyarország konfessorait inzultálni és gúny tárgyává tenni, nemesak, hanem püspökeinket és papjainkat követ megdobálták, leköpködtek, lelki szemem elé tárult a pogány eszázok üldözésének kora, Róma colosszeuma, s megnyugodtam, hisz ezt isteni Mesterünk megövendölte, tehát nyugodjunk bele, haladjunk tovább szent misszióink útján: és mentünk.

Nyugodtan tértem haza békés otthonomba, hogy híveim közt terjesszem azt a szent, magasztos és üdvös keresztény-szociális eszméket, melyeket nagy vezéreink élénkbe tártak.

Egy hét után előveszem a tiszta pápista Csikvármegye lapját, a „Csiki Lapok”-at s a következő hobbant elme szülte főmédvényt olvasom belőle „Székely észjárás” címen. Az egészet idézem azért, mert csak így érthető meg a csiki pápistának vak papgyűlölete:

„Mostanában nagy politikus-járás volt a Székelyföldön. Résztint a nyaraló képviselőknek jött kedvük egy kis politizálásra, részben a beszámoló képviselők maradtak ott egy kis nyaralásra. Néhány néppárti politikus, meg néppárti vezéltásokkal bíró függetlenségi képviselő is fölhasználta az alkalmat, a csikországi ödonparókiák ebedelőjében öszegyűjötték a faluk véneit, holmi beszélgetésre. Tiszta kászoni bort öntöttek a pohárba, de a beszédbe beleszóvögették, hogy hát Kossuth apánk is úgy képzelte a dolgot, mint azt a plebiános úr szokta mondani az ő hiveinek a haza állapotjáról.

Hallgatja a sok szép szót az öreg Ince Vince, öles, hófehérhajú székely, ümmög magában s azután föláll ő is, mondván:

— Leteszem a garast, deputátus urak. Jó katolikus voltam világeletemben. Megjártam Páduát, Majlandot, háromszor is Rómát. Diákul beszéltem a pápával. A holdgult szentatya borostyán olvasót adott emlékül, rikor a nagypenteki ceremónián egy eleált marchesát a vállamon vittem ki. De azért amondó vagyok, deputatus urak, hogy bolond az a gazda, aki azt akarja, hogy a hivály menjen a csorda elén.

Hüledeztek a képviselő urak, de nem értették a mondás értelmét. Egy székelyföldi szolgabíró magyarázta meg: mikor a csorda legelőről haza jön, elől megy a bika, utánna a tehének, hátul kullognak a fekete bivalyok. Az öreg székely a fehér daróc nadrágos székely népet hasonlított a fehér csordához, a fekete bivalyokat a fekete ruhás plebánosokhoz, ekként fejezte ki, hogy a politikában ne vezesse a székely népet a „Néppárt” meg annak plebánosai. Nem is beszéltek többet a deputatus urak.

Igy végzett a Néppárttal Incze Vince, az öreg székely, a székely havasok alján, egy hajtásra a moldovai határtól.

Idáig szól uraim a csiki pápista nóta, melyhez kommentár nem kell. A miért az elvakított szociáldemokraták gyalázzák a papságot, az eddig alvó oroszánt, éppen azért ijedett meg a csiki pápista firkász úr is. Azt hiszi, hogy a „Kath. Népszövetség”, mely a kath. öntudat ébredését, a kath. hithez való ragaszkodását intenzivebb módon igyekszik kifejteni, fejleszteni, most a népet kiragadván polypkarjaikból, a hazát veszélybe döntik.

Nem oda szép „maszk”! jól ismerjük titkos működését gonosz intencióját; jól tudjuk, hogy mitől feltek, mikor az ébredező kath. népszövetségben a papságot utíték, ti kath. csiki pápisták! Azért t. i., mert a nép újra visszatér azon öntudatra, hogy a túlvilági mennyország és pokol nem itt a földön van; mikor ismét öntudatára jön, hogy van egy igaz ítélő Birónk, aki a jót megjutalmazza, a gázt megbünteti s akkor! . . . nem fogtok többé magatoknak „hamis esküvöket”, az Andrássy-úti indigénákat találni s így az eddigi életmódotok nagyon meg fog csappanni, s az „ódon parókák” becsülete helyre fog állani nálatok nélkül ti csiki kath. pápisták.

„Csiki Lapok” s talán „Örszem” is, ne esodálkozzanak, ha az alvó oroszánt a sok csapkodásra, korbaesítésre felébred!

Paptársaim! nem vagytok hitvédők, ha a „Csiki Lapok”-at és az „Örszem”-et, mely utóbbi Püspök atyánkat is pellengérré merte állítani, — tovább is a megrágalmazott ódon parókián megtüritek, mert minket csak a jól terített fehér asztalunkért becsül az ilyen rágalmozó válogatott publikum a tiszta kath. csiki pápista hazában.

Székely.

Hirdetések egyszeri közlési díja 3 korona. Sziveskedjenek úgy a mult, mint a jelen alkalommal és a jövőben hirdető a hirdetésekért járó összeget haladéktalanul beküldeni. Csak oly hirdetések veszünk fel ezután, melyekért a pénzt előre beküldik.

Közönség köréből.

A hegyaljai espereskerület, Róka József m. kir. pénzügyigazgató eltávazása következtében legközelebb új statusi világi képviselőt fog választani.

Ebből a célból, minden önálló hitközség e y világi megbízottat küld ki és ezek aztán szótöbbséggel, egy minden tekintetben alkalmas egyént választanak, a ki az espereskerület világi elemét, az évenkénti rendes és rendkívüli stá tusgyűléseken képviselni fogja.

A hitközségi megbízottak bölesesége mindig megtalálja azt a férfit, a kinek katolicitása, erényei s a status ügykörébe tartozó szakismeretei, kiválóan ajánlottak a meg tisztelő állásra.

E böles eljárás következtében, a statusi képviselők díszes táborában, előkelő jogtudósok, kiváló tanfériak, közigazgatásunk jelesei s kitűnő gazdák foglalnak helyet.

Csupan az erdészeti ügykör az, melyet egyedül a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság képvisel. Pedig az erdők, azoknak felügyelete, előnyös értékesítése, a status ökonomiájában, igen nevezetes helyet foglalnak el. Hiszen köztudomású tény az, hogy némely statusi uradalom gazdasági nehézségeit, csakis az erdők kellő értékesítésével lehetett eloszlatni.

Épen ezért, a hegyaljai espereskerület hitközségi megbízottjai, igen hasznos szolgálat tennének statusunknak, ha választásuk olyan egyénre esnék, ki az erdészeti ügyekben, szak képzetségénél és kiváló tudásánál fogva, teljesen otthonos.

Ilyen kiváló szakembert ismerünk Bodor Jenő, szászsebei erdőtanácsosban, a ki működését a veszprémi káptalannál kezdte meg, és a ki 1880 tól kezdve, a kir. kincstár szolgálatában van és erdészeti kérdésekben kiváló szaktekinély.

E sorokkal nem akarunk kortes célokot szolgálni. Az erdélyi róm. kath. status méltósága, Bodor Jenő úr előkelő állása és a választók tiszteletreméltó egyénisége, annak még csak a gondolatát is visszaütásítja, — csupán reáakartunk mutatni ez igazán megszívlelendő körülményre és úgy hisszük, hogy a kiküldött hitközségi választók is katolikus ügyünk érdekében kifejezett ezen észrevételünket becses figyelmökben fogják részesíteni.

Több katolikus.

CSARNOK.

Az egyházmegyei zsinatról.

(Folytatás.)

Ki kell igenis mondani, (l. 143. l.) hogy „ne büntessenek többé sem mi papidelictumot áthelyezéssel vagy administratív retorsioval”; hanem a bírói uton, kánoni retorsioval és a megállapított peres eljárás mellett!

Az administratív eljárás hátránya, hogy hiányzik legtöbbször az alapos vizsgálat, a tiszta valóság kiderítése. Anélkül pedig nem lehet igazságos ítéletet hozni. Hiányzik a védelem és

annak kimerítése: pedig kánoni elv, nemo inauditus et indefensus iudicetur! Hiányzik a jogorvoslat lehetősége és kimerítése, ami biztosítva és nyitva áll a bírói eljárásnál. Hiányzik a kellő retorsio és igazi büntetés is, anire bírói ítélet kötelezhet. Hiányzik a gyökeres orvoslás is, amit egy dispositio vagy más ily intézkedés nem pótolhat. „A papi javítóház” hosszabb exercitium és a kánoni büntetések igazságos kiszabása az egyházi fegyvereknek „egyetlen célravezető módja” (144. l.); de erre csak bírói ítélet kötelezhet annak fokozata és nagysága szerint, amint a büntetendő esekalmény bírói beigazolást nyert, s amint a fokozatos büntetés elvileg meg van eleve állapítva . . .

De hát hol van meg nálunk a „bünyítő perrendtartás” megállapítva? Egyik püspöki szék (pl. a temesvári), a polgári peres eljárás után indul; — Kalocsán a kánoni perrendtartásra hivatkoznak; — a harmadiknál ezt is, azt is idezzük aszerint, amint nekik jobban tetszik; de a panaszoltnak és ügyvédnek hivatkozni alig lehet valamire, és nagyon nagy igazságot mond Forster úr eme szavakkal: „az ártatlanul vádolt ma azt sem tudja, hogy mi módon tisztázza magát?”

A 140. oldalon idézett skandalosus eset nem áll egyedül! Minap perbe fogják S. A. paptársunkat régen elavult hamis vádak alapján anélkül, hogy megelőzőleg akár kánonilag megintenek, akár bíróilag megdorgálnak, akár a panaszokat „tisztá világozásba” helyeztetik volna, mégis őt beneficiumától megfosztják. A főlebbviteli bíróság kénytelen ezen eljárás helytelenségét megállapítani és az ítéletet megsemmisíteni. Ez még hagyján, de van egy másik is. P. J. paptársunkat politikai ellenfelei a hatóság nál bevádolják ismételten. A hatóság tudja azt, hogy a följelentést politikai antigonismus előzte meg, előzetes vizsgálattal megbizza az esperest, aki kideríti a vádak alaptalanságát, mire azok felretétetnek ismételten, mint alaptalanok. Később ugyanezen pap más okból konfliktusba keveredik Egyházhatóságával. Erre előszedik a régi panaszokat, káplánját felbiztatják adatok szerzésére és a panasz megújítására s ezek alapján felfüggesztik, rögtön adminisztrátort kap; s aztán csürik csavarják a dolgot, hogy az illető lemondásra bírják. Ha lemond, minden büntetés elengedve, engedik futni. De mivel le nem mondott, megfosztották a már félre tett vádak alapján beneficiumától, s mikor védelmére gondol, nem tud mire hivatkozni, nem tudja magát védeni és tisztázni! Mikor pedig ügyvédet fogad, ezt bevádolják saját püspökénél, miért avatkozik más dolgába és más egyházhatóság intézkedésébe?! Ez megtörtént dr. K. barátommal, mire aztán ezt írja:

„P. esete arról tesz tanuságot, hogy Magyarországon manapság az egyházi fórumoknál perrendtartás hiányában szinte lehetetlen az üldözöttet sikerrel megvédeni. A kit egyszer el akarnak ítélni, ott többé sem a kánonok, sem a védelem nem használnak!”

Nagy szavak, de nagy igazság!

Nagy dolgot követel tehát Forster úr, mi-

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhögés, skrofulozis, influenza

ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéketlen utánzatokat is kínálunk, kérjen mindenkor „Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszünteti a köhögést, váladékot, éjjeli izzadást.

„Roche”

Kapható orvosi receptre a gyógyszerárban — Ára üvegenként 4.— korona.

P á l y á z a t.

kor „a peres eljárás szabályainak megállapítását” szorgalmazza, ami irányt szabna a bírónak, irányt szabna a védelemnek, irányt szabna ez ügyvédnek, irányt szabna a vizsgálóknak, irányt szabna mindenkinek.¹⁾ „Ez ekből nagyon is szükséges, hogy a feigyelmi ügyek elintézésének módját a legközelebbi zsinat részletesen megállapítsa”, úgy a rövid és sommás eljárás elveit, mint a rendes bűnvádi eljárást szabályozza. Ezzel egy nagy terhet veszünk le püspökünk hátáról, szabályszerűen irányítjuk a bíróságot és a törvényes eljárást; de biztosítjuk egész vonalon a védelmet is, hogy senki ne mondassa többé, miszerint „Magyarországon manapság teljes lehetetlen egyházi fórumoknál az üldözöttet sikerrel védelmezni”, amit sajnos tapasztalatok után magam is föltétlenül aláírok. Ezt követeli végül magának a bíróságnak dekoruma is!

Talán a közvéleménynek adok még kifejezést, ha ezekhez hozzáfűzöm, miszerint ezen perrendtartás szabályozását Forster úr a theologiai jogtanárral együttesen dolgozhatná ki, mint akik oly jártassággal bírnak ezen téren, minövel mások messze földön dicsekedhetnek!

Forster úr bevitatja azt is, hogy az ily büntető cselekmények elbírálása nem a Consistorium illetékes, hanem a zsinati bíróság. (V. ö. 142. l.) melynek elnöke az ordinárius generalis. A bírát a püspök nevezi ki, két bírót pedig a papság saját kezeleiből választ a zsinaton. Ezen bíróságban tehát két taggal a felkészülő papság is van képviselve; azért nemcsak az eljárás szabályosságát; de a védelemnek egész vonalon való nagyobb érvényesítését biztosítja, s éppen ezért annál nagyobb súlya lesz ezen bíróság ítéletének a tridenti zsinat szellemében. Mennyi dolog másképen történt volna, ha eddig is ily külön bíróság kezeli és megállapított peres eljárást szerint vezeti a feigyelmi ügyeket?! Itt bizonyára szabadabb tere nyílik a védelemnek is; de ahol a büntető cselekmény kétségén kívül kiderül, ott aztán jobban fog süjtani, mint az eddigi áthelyezés, vagy más „administratív retorsió!”

(Folyt. köv.)

Szerkesztői üzenet.

Nagy I. járási számvevő. Mikor értesítése jött, akkor már az egész egyházmegye olvasta a közhalmi nagy napokat. Mäskor is szívesen látom, csak időben kopogtasson.

Róma. F. Gy. Cs. B. Köszönöm. Az apróságok rovatát megnyitottam a rómaiak számára. Csak legyen mindig a mit a nyomdába leviszek. Üdvözet.

Nyílt levél jönni fog, csak szíves türelmet kérem. Közönség köréből rovatban szívesen adok helyet bármely közérdekű és senkit nem sértő és bántó felzólalásnak.

V. Brassó. Kérem az ígérétének mielőbbi beváltását. A multkoriért köszönet.

Faustinus. A központi oltáregylet 10 éves jubileumát üli. Egy lendületes ódára volna szükség. Mit szövehez?

1) Éppen ezért a házassági perek eljárást is meg kellene már valahára állapítani, mert mégis országos botrányal emlegetik jogász körökben, hogy a szent-székek sem a polgári eljárás szabályzatát el nem fogadják, sem a szentszéki eljárás alakításait évszázadok óta paragrafusokba nem öntötték; hanem ehelyett ötletszerűleg járnak el, s minden szentszéknek más és más az eljárás. Így lehetetlen az ügyvédnek az eljárás szabályszerűségét ellenőrizni, a védelmet kifejtési és sérelmeire orvoslást keresni.

A magyarigeni róm. kath. kántortanítói állás megüresedvén, az iskolaszékeket egyetértően, folyó október hó 17-ig pályázatot hirdetek. Ezen állás járandósága a következő: 1) A püspökuradalmi pénztárból havi előleges részletben 780 korona. 2) 100 korona püsp. segély. 3) Veszprémi alaphól évi 25 korona. 4) Stola ügy 30—40 korona. 5) 2 öl kemény tűzifa, melyből az iskola is fűtendő. 6) A fizetési-egészítési ügy folyamathban van. 7) Egy nagy szobából, pince, konyha és kamarából álló lakás, 1½ hold gyümölcsös és veteményes kerttel.

Folyamodók okmányokkal felszerelt kérésüket, Püspök Úr Ö Nagyméltóságának címezve, alattírt iskolaszéki elnökhöz adják be.

Magyarigen, 1908. október 4.

Sántha János,
plébános.

A brassói róm. kath. egyházközség-nél üresedésben lévő kántori (karnagy) állásra fenti egyházközség választmánya pályázatot hirdet, melynek évi javadalma 2400 K. fizetés és 600 K. lakbér. Ebhez 5 évi sikeres működés után évente mintegy 500 K. járul stolailetek címén. Pályázhatnak oly okleveles kántortanítók, kik zeneakadémiát végeztek, vagy ehhez hasonló zenei képzettségüket igazolják.

A megválasztottnak kötelessége az összes kántori teendőket ellátni, a zenés misékhez énekkart szervezni, azt a zenekar közreműködése mellett vezetni és a róm. kath. elemi fiúiskolában az éneket szakszerűen tanítani és gyermekkart szervezni legalább heti 3 órában.

Megjegyezzük, hogy a kántor-karnagy véglegesítése csak egy sikerrel kiállott próbáév eltelte után következik be. Kellően fölszerelt kérvények a brassói róm. kath. plébániahivatalhoz f. évi október hó 15-ig küldendők.

Személyes megjelenést felszólításunkra kívánunk.

A hitközségi választmány megbízásából:

Meisel József,
elnök, h. plébános.

A gyergyóalfalui róm. kath. iskolaszékek egy tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetése: 1000 korona, lakás és 20 K. kertilletmény. Kötelessége: az iskolaszék által kijelölt osztályt vezetni. Kik ezen állást elnyerni öhajtják, kellően felszerelt pályázati kérésüket október hó 18-ig alulírott iskolaszékhez nyujtsák be. Ki társadalmi tevékenységét igazolja, előnyben részesül. Gyergyóalfalu, 1908. október hó 4.

Róm. Kath. iskolaszék.

Alulírott iskolaszék a gelencei róm. kath. elemi népiskolánál szervezett tanítónői állásra pályázatot hirdet. Ezen állás évi jövedelme: 1000 kor. (államsegélyből: 900 kor. a hitközségtől: 100 kor.) Természetbeni lakás és kertilletmény.

Kötelessége: az iskolaszék által kijelölt tankötelesek önálló oktatása.

Pályázati határidő f. évi október 17-ke.

Róm. kath. iskolaszék.

Kútmestert

keresek, ki a plebánia udvarán kútat készítsen. Levélbeli megkeresések a szovátai rk. plebániára címzendők.

A népiskola tananyagának tantárgyankénti beosztására szolgáló

Részletes Tantervnyomatvány

(sajtó alatt); vagy az osztályonkénti feldolgozásra használható

Tananyagbeosztási nyomatvány

a miniszteri és külön a róm. kath. tanterv szerint készült füzetekben megrendelhető a hat vagy bármelyik öt oszt. szám. postadíjjal együtt 2 kor., négy oszt. 1.80, három oszt. 1.60, két oszt. 1.40, egy oszt. 1 korona előleges beküldése mellett

GYERKES MIHÁLY ig. tanítónál
Székelyudvarhely.



SIMON LÁSZLÓ

orgona és harmonium készítő
KOLOZSVÁRT, JÓKAI-UTCA 5 sz.

Elvállalok bármily kivitelű új orgona készitést, átalakitást, kibövitést és hangolást, valamint iskolai harmonium készitést.

Továbbá oltár és szőszék fölé koronákat jótállás mellett szilárd anyagból és a kitűzött időre pontosan elkészítve.

Szíves pártfogását kéri

mély tisztelettel Simon László
orgona készítő.

Tisztasága 30.000 koronával szavatoltatik.

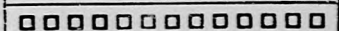


A konyhában és házban

mindent, ami egyáltalában mosható és tisztítható, csakis

Schicht szarvasz: pprával

tisztítsunk. E szappan évtizedeken át folytatott használatát és lelkiismeretes tanulmányozásnak eredménye. Mosóereje rendkívüli, szavatolt tisztaság és ment minden káros keveréktől. Gond nélkül használható tehát minden tisztítási célra, még ott is, hol közönséges szappan felmondja a szolgálatot vagy különös gondosság szükségesbetetik.



Papp György könyvnyomdája Gyulafehérvárt.

Legujabb könyvnyomda Alsófehérvármegyében.

Szállítója és nyomtatója:

a Nagyméltóságú és főtisztelendő erdélyi püspöki hivatalnak, a gyulafehérvári ev. ref. esperesi hivatalnak, az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatnak, a Gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumnak, a Gyulafehérvári kir. törvénytársaságnak és kir. ügyészségnek, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsának, a Gyulafehérvári takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári népbank részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári „Julia” takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári püspöki elemi és polgári leányiskolának, a Gyulafehérvári állami elemi és Gyulafehérvári iparos és kereskedő tanonciskolának, a Gyulafehérvári kir. közjegyzői hivatalnak, az összes ügyvédi irodáknak, a gyulafehérvári és vidéki nagyobb kereskedő cégeknek, a Gyulafehérvári „Johanna” gőzmalomnak, a Zalatnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskolának, a Zalatnai takarékpénztár részvénytársaságnak stb. és az erdélyrészi róm. kath. lelkesítő hivatalok egy nagyobb részének.

♣♣♣♣♣ **Állandó kiadványai:** ♣♣♣♣♣

KÖZMŰVELŐDÉS

Politikai, társadalmi, rk. vallásirodalmi és szep-
irodalmi heti közlöny. * * * * *

Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat
tulajdonában.

XXX-ik évfolyam.

Gyulafehérvári Hirlap

Politikai, társadalmi, sajtóirodalmi és közgazdasági
* * * * * hetilap. * * * * *

Saját tulajdonában.

XXVI. évfolyam.

Erdélyi Oltáregyes. Lap

Az oltáregyesületek hivatalos közlönye. V. évfolyam.

Megjelenik füzet alakban havonként egy-
szer két nyomtatott iv terjedelemben.

Előfizetési ára egész évre 2 korona.

E nyomdában jelentek meg továbbá és kaphatók a következő művek:

PÜSPÖKMEGYEI ZSINAT.

Irta: Forster János, szentszéki tanácsos.

Háromszáztizenkét sűrűn nyomtatott oldalon tájékoztat ezen, az olvasó külön észrevételeinek feljegyzésére szolgáló margóval ellátott vastkos füzet a megyei zsinat megtartásának módjáról és szükséges előkészületeiről, az erdélyi speciális viszonyok tekintetbe vételével, a következő tartalom-jegyzék szerinti sorrendben: Előszó. — A zsinatról általában. — Megyei zsinat Erdélyben 1822-ik évben. — A kolozsvári 1848. évi zsinat. (?) — A megyei zsinat előkészítése, — összehívása, — helye és ideje, — tagjai, — hatásköre, — tisztviselői. — A zsinati ügymenet leírása. — A zsinat tárgyalási anyagáról. — A hitigazságok hirdetése. — A prédikálás, hitoktatás. — A szentségek. — A keresztség. — A bérálás. — Az Eucharistia. — A bűnbánat. — Az utolsó kenet. — Az egyházi rend. — A házasság. — A papság tökéletes élete. — A testületi tisztesség. — A pap háztája. — Testületi szellem. — A zsinat egyéb teendői. — A szerzetesek ügye. — A hívő nép erkölcsi nevelése. — A hivatalos ügykezelés. — Az egyházi biráskodás. — Zárószó.

A füzet ára 2 korona. Bérmentes küldéssel 2 kor. 20 fillér.

Intenciók könyv.

(Liber intentionum.)

A szentmisék naponkénti folytatólagos végzésének kimutatására szolgáló rovatos könyv akár egyes áldozároknak, **ad personam**, akár nagyobb egyházak vagy szerzetesestestületek sekrestyeigazgatói számára.

- Ára 1 kor. 60 fillér, portómentes küldéssel 2 korona. -

Az élet értéke és jelentősége.

Bilczewski József lembergi püspök körlevele a középiskolai tanulókhöz. Ford. Szpori János, főgimn. tanár.
Ára 20 fillér.

A gyermekek házi neveléséről.

Irta: Bátkuth György.

Ára 10 fillér.

Papi nyugdíj könyvecske. Ára 20 fillér.

Lelkészi hivatali nyomtatványok, püspöki, esperesi, lelkészi címmel nyomtatott levélpapírok, levélborítékok stb. stb. nagyraktára.